

Asiakirjavaatimukset perhesuhteiden merkitsemiseksi väestötietojärjestelmään

Erityisasiantuntija Anne Aho Eagling
DVV, 16.12.2024

**DIGI- JA
VÄESTÖTIETO-
VIRASTO**

Väestötietojärjestelmän tietojen luotettavuus

- Merkittäessä tietoja väestötietojärjestelmään lähtökohtana on laki väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista (VTVPL)18 §: ***Väestötietojärjestelmään talletettuja 13 §:n 1 momentin 1–21 kohdassa tarkoitettuja henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina tietoina, jollei osoiteta, että tieto on virheellinen tai puutteellinen.***
- VTVPL 19 §:ssä säännellään, mitä ulkomaiselta asiakirjalta edellytetään tai mitä selvitystä tiedon luotettavuudesta tarvitaan, jotta sen perusteella voidaan tallentaa tietoja väestötietojärjestelmään julkisesti luotettavana tietona.

Kansainvälisyksityisoikeudelliset säännökset

- On huomattava, että asiakirjaselvityksen luotettavuuden lisäksi arvioinnissa tulee ottaa huomioon asianomaisessa tapauksessa sovellettaviksi tulevat kansainvälisyksityisoikeudelliset ja siviilioikeudelliset säännökset.
- Vanhemmuuslaissa (59 §) säädetään, millä perusteilla vieraassa valtiossa annettu päätös voidaan tunnustaa Suomessa.
 - Käytännössä usein alkuperäinen ja tarvittaessa laillistettu syntymätodistus on tällainen päätös.
 - Tilanteet ovat kuitenkin monimuotoisia riippuen lapsen syntymämaasta ja perheen tilanteesta: Lapsen rekisteröimisen yhteydessä tulee selvittää, onko syntymätodistus yksistään riittävä osoitus isyydestä tai äitiydestä eli onko ylipäätään kyseessä sellainen isyys- tai äitiyslain mukainen päätös, joka Suomessa voidaan tunnustaa. Tutkia tulee myös, miten isyys ja huolto kyseisessä maassa määräytyy. Harkittavaksi tulevat myös sijaissyntyä koskevat säännökset
- Avioliittolaissa (115-116 §§) säädetään edellytykset ulkomailla solmitun avioliiton pätevyydestä Suomessa. Esimerkiksi valtakirjalla tai skypen kautta solmittu avioliitto voidaan tunnustaa vain erityisistä syistä.
- Alaikäisenä Suomeen saapuneen ja siitä lähtien Suomessa asuneen henkilön siviilisäädyksi on mahdollista merkitä naimaton ilman asiakirja selvitystä, koska avioliiton solmiminen alle 18-vuotiaana ei avioliittolain mukaan ole mahdollista. Jos henkilö 18-vuotta täytettyään ilmoittaa haluavansa edelleen olla avioliitossa, voidaan avioliitto merkitä, jos siitä on saatavissa tarvittava selvitys.

Pääsääntö: VTVPL 19 § 1 momentti, rekisteröinti perustuu asiakirjaan

- VTVPL 19 § 1 momentin mukaan ”jos väestötietojärjestelmään talletettavaksi ilmoitettu tieto perustuu ulkomaiseen asiakirjaan, väestötietojärjestelmään voidaan **julkisesti luotettavana tietona** tallettaa asiakirjan perusteella **vain sellainen tieto**,
 - jonka luotettavuus on varmistettu alkuperäisestä virallisesta asiakirjasta tai sen luotettavasti oikeaksi todistetusta jäljennöksestä taikka
 - jonka luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuin- tai hallintomenettelyssä”.

Mikä on alkuperäinen virallinen asiakirja?

- **Alkuperäisellä virallisella asiakirjalla** tarkoitetaan sen ”perinteisessä merkityksessä” asiakirjaa, jossa on asiakirjan antaneen tahon allekirjoitus ja leima ja jonka on antanut toimivaltaisen viranomaisen.
 - Jos tällainen asiakirja on toimitettu DVV:lle vain skannattuna tai kopiona, ei sen alkuperäisyydestä ja luotettavuudesta voi varmistua.
- Alkuperäinen virallinen asiakirja on myös sellainen **sähköinen asiakirja**, jonka alkuperäisyydestä DVV pystyy varmistumaan.

Mikä on luotettavasti oikeaksi todistettu jäljennös?

- **Luotettavasti oikeaksi todistetusta jäljennöksestä** on kysymys silloin, kun todistuksen antanut viranomainen itse on todistanut jäljennöksen oikeaksi tai ao. maan julkinen notaari on oikeaksi todistanut jäljennöksen alkuperäisestä (tarvittaessa laillistetusta) asiakirjasta. Lisäksi jäljennöksen tulee olla laillistettu.
 - Jos kyseessä on **EU:n yleinen asiakirja**, johon ei tarvitse Apostillea, hyväksytään jäljennös suoraan, jos jäljennöksen on antanut **viranomainen, jolla on kansallisen lainsäädännön nojalla valtuudet antaa oikeaksi todistettuja jäljennöksiä** -> tieto on mahdollista tarkistaa esim. oikeusportaalista

Milloin tiedon luotettavuus on aiemmin varmistettu suomalaisessa tuomioistuin- tai hallintomenettelyssä?

- Tällä tarkoitetaan kyseisen asiakirjan luotettavuuden nimenomaista varmistamista suomalaisessa tuomioistuin- tai hallintomenettelyssä.
- Pelkkä asiakirjan esittäminen tai jättäminen tuomioistuimelle tai hallintoviranomaiselle jonkin asian käsittelyä varten ei ole vielä riittävä luotettavuuden osoitus, vaan **asiakirjan luotettavuus tulee asian käsittelyssä erikseen todeta**.
 - Esimerkki.
 - Tilanteet, joissa Migri myöntää Suomen kansalaiselle ulkomailla syntyneelle AUT-lapselle kansalaisuuden ilmoituksella; Migrin päätöksen perusteena on esitettyjen selvitysten nojalla nimenomaisesti todettu lapsi-vanhempi -suhde.
 - kansalaisuuslain 47 §: asiakirjan oltava laillistettu, jollei laillistaminen tai todistuksen liittäminen asiakirjaan ole ilmeisen tarpeetonta

VTVPL 19 § 2 momentti, asiakirjojen laillistaminen ja kääntäminen

- VTVPL 19.2 §:ssä säännellään asiakirjojen kääntämisestä ja laillistamisesta
- Laillistaminen:
 - Asiakirjan tulee lähtökohtaisesti olla laillistettu. Laillistaminen tapahtuu joko ns. diplomaattisena laillistuksena tai Apostillella, jos asiakirjan antanut maa on liittynyt Apostille sopimukseen.
 - EU-valtion viranomaisen antamaa yleistä asiakirjaa, kuten esimerkiksi syntymätodistusta, ei tarvitse laillistaa.
- Kääntäminen:
 - Jos asiakirja on muulla kuin suomen-, ruotsin- tai englanninkielellä, tulee asiakkaan lähtökohtaisesti esittää asiakirjasta myös käännös

Asiakirjojen laillistaminen, käännökset ja jäljennökset

<https://dvv.fi/laillistamisohje>

Mistä valtiosta olet hankkinut/hankkimassa asiakirjaa?	Miten asiakirja laillistetaan?	Minkälainen käännös hyväksytään?	Millainen luotettavasti oikeaksi todistettu jäljennös hyväksytään?
<u>EU:n jäsenvaltiot</u>	EU:n jäsenvaltion antamia tiettyjä yleisiä asiakirjoja ei tarvitse laillistaa <u>Euroopan oikeusportaali</u>	Virallinen kääntäjä tai vakiolomake Jos asiakirja on suomen, ruotsin tai englannin kielellä, sitä ei tarvitse käännättää	Asiakirjan antaneen viranomaisen antama oikeaksi todistama jäljennös EU-valtion viranomaisen antama jäljennös, jos ko. viranomaisella on oikeus tehdä oikeaksi todistettuja jäljennöksiä. (Ks. <u>Euroopan oikeusportaalista</u> jäsenvaltioiden toimittamat tiedot)
Pohjoismaat (Ruotsi, Norja, Tanska ja Islanti)	Pohjoismaisen viranomaisen antamaa otetta ei tarvitse laillistaa	Ei tarvitse käännöstä	EU-valtio: ks. Yllä Norja: Asiakirjan antaneen viranomaisen antama oikeaksi todistama jäljennös
<u>Apostille-sopimukseen liittyneet valtiot</u>	Viranomaisen antama asiakirja laillistetaan apostille-todistuksella	Laillistettu käännös tai Suomessa auktorisoidun kielenkääntäjän tekemä käännös EU-valtio: ks. Yllä	Asiakirjan antaneen viranomaisen antama oikeaksi todistama jäljennös EU-valtio: ks. yllä
Muut valtiot	Viranomaisen antama asiakirja laillistetaan 1) alkuperämaan ulkoministeriössä ja sen jälkeen 2) <u>Suomen edustustossa</u> tai toisen Pohjoismaan edustustossa. Ks. myös Länsi-Afrikan maita koskevat erityisohjeet: <u>Asiakirjan laillistaminen Länsi-Afrikan maissa</u>	Laillistettu käännös tai Suomessa auktorisoidun kielenkääntäjän tekemä käännös	Asiakirjan antaneen viranomaisen antama oikeaksi todistama jäljennös

Mahdottomuus hankkia asiakirjoja

VTVPL 19 §:n 3 mom.

- Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettua asiakirjaa, asiakirjan laillistamista tai asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistusta asiakirjan **alkuperästä ei voi saada asianomaisen valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen taikka muun erityisen syyn vuoksi**, Digi- ja väestötietovirasto voi hyväksyä myös **muun luotettavan selvityksen** väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi. Tiedon tallettamista väestötietojärjestelmään pyytävän on esitettävä Digi- ja väestötietovirastolle selvitys syistä, joiden vuoksi asiakirjan, asiakirjan laillistamisen tai asiakirjan alkuperää osoittavan todistuksen saaminen on hänelle **mahdotonta**. Digi- ja väestötietovirasto voi selvityksen saatuaan tarvittaessa pyytää Maahanmuuttoviraston tai ulkoministeriön lausunnon siitä, että asiakirjaa, asiakirjan laillistamista tai asiakirjan alkuperää osoittavaa todistusta ei ole mahdollista saada.

VTVPL 19 § 3 momentti

- ”Jos 1 ja 2 momentissa tarkoitettua asiakirjaa, asiakirjan laillistamista tai asianomaisen valtion toimivaltaisen viranomaisen todistusta asiakirjan alkuperästä **ei voi saada** asianomaisen valtion huonon turvallisuus- tai ihmisoikeustilanteen taikka muun erityisen syyn vuoksi, Digi- ja väestötietovirasto voi hyväksyä myös **muun luotettavan selvityksen** väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi.---.”
- poikkeaminen 1 ja 2 momentissa vaadittavista asiakirjoista edellyttää aina kahden asian täyttymistä, joiden molempien tulee täytyä:
 - 1) asiakirjan ja/tai sen laillistuksen saamisen tulee olla **mahdotonta ja**
 - 2) asiassa on **muuta luotettavaa selvitystä** talletettavan tiedon perusteeksi
- Soveltamisala suppea

Milloin asiakirjan ja/tai sen laillistuksen saaminen EI ole mahdotonta?

Asiakirjan ja/tai sen laillistuksen saamisen ei katsota olevan mahdotonta,

- jos asiakirjan saaminen on estynyt todennäköisesti lyhytaikaisesti, esim. korona
- jos lain 19 §:n 1 momentin edellyttämän selvityksen saaminen on vain vaikeaa, aikaa vievää tai kallista.
- Kun mahdottomuusedellytys ei täyty, DVV edellyttää laillistettujen alkuperäisten asiakirjojen esittämistä -> kielteinen päätös, jos henkilö ei ole toimittanut pyydettyjä asiakirjoja täydennyspyynnössä asetetussa määräajassa. Päätöksestä ilmenee aina peruste.

Milloin asiakirjan saaminen on mahdotonta?

Mahdottomuusedellytyksen katsotaan täyttyvän suoraan, jos

- Henkilö on saanut Suomessa kansainvälistä suojelua juuri tähän kansalaisuusvaltioonsa nähden, mistä asiakirjat tulisi toimittaa.
 - Huomaa, että tilapäinen suojelu ei ole kansainvälistä suojelua -> ei kategorista mahdottomuutta.
- KV-suojelua saaneilla on kuitenkin pääsääntöisesti **mahdollista hankkia asiakirjat muista valtioista**.
- DVV:llä on jo käytettävissään ajantasainen tieto siitä, ettei kyseisestä valtiosta ole mahdollista saada luotettavia asiakirjoja tai että niitä ei voida laillistaa
 - Esim: **Afganistan, Somalia, Libya, Jemen, Pakistan**

Näissä tilanteissa asiakkaan ei tarvitse esittää selvitystä mahdottomuudesta DVV:lle

Muu luotettava selvitys

- Jos ja vain silloin, kun mahdottomuus-edellytyksen voidaan katsoa täyttyvän, *Digi- ja väestötietovirasto voi hyväksyä myös muun luotettavan selvityksen väestötietojärjestelmään talletettavan tiedon perusteeksi.*
- Jos ei ole muuta luotettavaa selvitystä, ei siviilisäätyä tai perhesuhteita voida tallentaa, vaikka mahdottomuusedellytys täyttyisikin.
- Pelkkä laillistamaton todistus ei mahdottomuustilanteissakaan yksistään riitä tiedon rekisteröimisen perusteeksi, vaan esim. todistuksen osoittamasta perhesuhteesta **tulee saada muuta luotettavaa selvitystä.**
- Yleensä muu luotettava selvitys on Migrin oleskelulupaprosessin aikana hankkima tieto.

Poikkeaminen asiakirja- ja/tai laillistusvaatimuksista

Lähtökohta: alkuperäinen ja laillistettu asiakirja ja sen käännös

Poikkeaminen edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä:

- 1) asiakirjojen ja/tai laillistuksien saaminen on **mahdotonta ja**
- 2) on olemassa **muuta luotettavaa selvitystä**

Molempien edellytysten
tulee täytyä!

Mahdottomuus:

- Mahdottomuusedellytys ei täyty tilanteissa, joissa asiakirjan saaminen on estynyt tai vaikeutunut todennäköisesti lyhytaikaisesti (esim. koronatilanne)
- Riittävää ei myöskään ole, että asiakirjan tai laillistuksen saaminen on vaikeaa, aikaavievää tai kallista.
- On olemassa tilanteita, joissa mahdottomuusedellytys täyttyy suoraan:
 - esim. pakolaisasema
 - Lisäksi on maita, joiden osalta DVV:lla on erikseen tiedossa, ettei maasta voi saada (toistaiseksi) luotettavia asiakirjoja tai laillistuksia. (Somalia, Jemen, Libya, Pakistan, Afganistan)

Muu luotettava selvitys:

- Pelkkä laillistamaton asiakirja tai oma ilmoitus ei riitä.
- Käytännössä muuta luotettavaa selvitystä on Migrin prosesseissa saatu selvitys perhesuhteista.
- Jos muuta luotettavaa selvitystä ei selvitys kokonaisuutena harkiten ole, mutta mahdottomuus täyttyy, tulee henkilön harkita prosessien käynnistämistä Suomessa
 - Esimerkiksi avioliiton esteiden tutkinta ja vihkeminen Suomessa, vanhemmuuden vahvistaminen (jos lapsen ja vanhemman suhteita ei ole tutkittu Migrin prosesseissa), lapsen huoltoa koskevan asian saattaminen käräjäoikeuden ratkaistavaksi

Tilastotietoa

- Suurin ryhmä, joilla vanhemmuustietoa ei ole merkittynä VTJ:n ovat ukrainalaiset:
 - Ukrainalaiset lapset, joilla on kotikunta 16274
 - Vanhemmuustieto puuttuu 7213
 - Vanhemmuustieto on VTJ:ssä 9061
 - Ukrainalaiset lapset, joilla tilapäinen osoite 8108
 - Vanhemmuustieto puuttuu 7774
 - Vanhemmuustieto on VTJ:ssä 334

Yhteystiedot ja käytännön ohjeita

- Perhesuhteiden merkitsemistä tulee pyytää erikseen vaikka asiakkaalla olisikin jo henkilötunnus tai hän pyytäisi henkilötunnusta tai kotikuntaa DVV:ltä.
- Puhelin 0295 536 320, Palveluajat: ma–pe 9–15
- Verkkosivuilta voi lähettää turvasähköpostia osoitteeseen international@dvv.fi
- Ohjeet ja lomakkeet ovat verkkosivuilla: <https://dvv.fi/henkiloasiakkaat>
 - <https://dvv.fi/ulkomailla-syntyneen-lapsen-rekisterointi>
 - <https://dvv.fi/ulkomailla-solmittu-avioliitto->

DIGI- JA VÄESTÖTIETOVIRASTO

dvv.fi

